

ג. "ואהי להם למקדש מעט..." – בין בית המקדש לבית הכנסת

הכונה ללימוד

בית הכנסת מחליף לכאורה את בית המקדש החרב. אך מתברר שמצד אחד המקדש קדוש גם בזמן חורבנו, ומצד שני גם בית כנסת יכול להיחרב. שימו לב לדינמיקה שקיימת בין המושגים: מקדש - בית הכנסת, בניין - חורבן.

מקורות

משנה מגילה ג,ג

ועוד אמר רבי יהודה: בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו, ואין מפשילין בתוכו חבלים, ואין פורשין לתוכו מצודות, ואין שוטחין על גגו פירות, ואין עושין אותו קפנדריא, שנאמר: "והשימותי את מקדשיכם" (ויקרא כו, לא) - קדושתן אף כשהן. שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש.

בבלי מגילה דף כח א-ב

תנו רבנן (השווה תוספתא מגילה ב,יח): בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש: אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין ניאותין בהם, ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן, ושונין בהן, ומספידין בהם הספד של רבים. אמר רבי יהודה: אימתי? בישובן, אבל בחורבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים ולא יתלוש מפני עגמת נפש. עשבים, מאן דכר שמייהו? חסורי מיחסרא והכי קתני: ומכבדין אותן ומרביצין אותן כדי שלא יעלו בהן עשבים. אמר רבי יהודה: אימתי? בישובן, אבל בחורבנן מניחין אותן לעלות. עלו בהן עשבים לא יתלוש, מפני עגמת נפש.

אמר רבי אסי: בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין, ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש. ומאי ניהו - חשבונות.

בבלי מגילה כט,א

תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. שבכל מקום שגלו - שכינה עמהן. גלו למצרים - שכינה עמהן, שנאמר: "הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים" וגו' (ש"מ"א ב,כז). גלו לבבל - שכינה עמהן, שנאמר: "למענכם שלחתי בבלה" (ישעיהו מג,ד). ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר: "ושב ה' אליהן את שבותן" (דברים לג, ג) - 'והשיב' לא נאמר אלא "ושב", מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגליות.

בבבל היכא? אמר אביי: בבי כנישתא דהוצל, ובבי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא. ולא תימא הכא והכא, אלא: זמנין הכא, וזמנין הכא. אמר אביי: תיתי לי, דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם. אבוא דשמואל ולוי הוו יתיב בכנישתא דשף ויטיב בנהרדעא. אתיא שכינה, שמעו קול ריגשא. קמו ונפקו. רב ששת הוה יתיב בבי כנישתא דשף ויטיב בנהרדעא. אתיא שכינה ולא נפק. אתו מלאכי השרת וקא מבעתו ליה. אמר לפניו: רבונו של עולם! עלוב ושאינו עלוב מי נדחה מפני מי? אמר להו: שבקוהו.

"ואהי להם למקדש מעט" (יחזקאל יא, טו) - אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ורבי אלעזר אמר: זה בית רבינו שבבבל.

דרש רבא: מאי דכתיב: "ה' מעון אתה היית לנו" (תהלים צב, ב) - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר אביי: מריש הואי גריסנא בביתא ומצלינא בבי כנישתא. כיון דשמעית להא דקאמר דוד: "ה' אהבתי מעון ביתך" (תהלים כו, ח) - הואי גריסנא בבי כנישתא.

תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר: "כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא" (ירמיהו מו, יח), והלא דברים קל וחומר: ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה - נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה - על אחת כמה וכמה.

מקורות נוספים

על חורבן לשם בניין - בבלי בבא בתרא ג,ב-ד,א.

הכוונה לכתיבה

ערכו ראיון עם השכינה כיצד היא מרגישה לאחר המעבר מבית המקדש לבתי הכנסת בבבל.

אביה איזנשטיין

איזה בלבול
איך מוצאים פה
לחם
או מצות
יין
או אפילו קצת מים

כולם שובתים
הכינורות
תלויים על הערבבות הבוכות

הלויים
כבר לא פותחים שערים
וכל יתר האנשים
רק יושבים

ולי
צר המקום
הצילו
אקום ואשב במקום אחר

דוד פיאלקוף

להגיד לכם את האמת לא פשוט לי בכלל המעבר הזה. זה לא פשוט להתארח כל הזמן בביתם של אחרים.

אמנם הבנים שלי מאוד דואגים לי ובכל המקומות שהם גרים הם מפנים לי חדר שיהיה לי כשאבוא, אבל זה עדיין לא נעים. הנה למשל, שבוע שעבר באתי בהפתעה לאחד הבנים שלי שלא הייתי אצלו איזה זמן. בדיוק כשבאתי, היו כמה אנשים שהשתמשו בחדר שלי וכשראו אותי הם מיד יצאו משם – לא נעים...

הייתה לי אפשרות להישאר בבית שלי בארץ אבל מה לעשות, הייתי צריכה לשלוח את הילדים לחו"ל (לא משנה מה היו נסיבות העניין) ומה, אשאיר אותם לבד שם בניכר נטושים ובודדים! אז עכשיו אני אורחת אצל ילדי שגם הם רק שוכרים כאן.

לפני כמה ימים נסעתי לביקור מולדת. משדה התעופה נסעתי ישירות למקום מגורי שכל כך התגעגעתי אליו. כשהתקרבתי למקום ראיתי ברזנט ירוק שמקיף את השטח ולא מאפשר להתקרב ואפילו לא לראות מה קורה בפנים. הסטתי את היריעה וראיתי טרקטורים מיישרים את השטח ושלט גדול "כאן יוקם גן משחקים משוכלל לרווחת ילדי השכונה" – לא יכולתי להישאר במקום ועזבתי מייד.

_____

יהושע מרק

עשבים בכפות הידיים צומחים
צמת שיבה לא עדי עדיים
נשכתי מלב
חלומות נשכים
אותי אפילו כבר לא מספידים
כמו פרח קמל
או רוח רפאים
מנסה לחזור לליבות אהובים
נבהלים, בורחים, לבבם מקשיחים
בבבל הם יושבים עגומים ומתים
בירושלים היו אנשים חיים

שלמה ספיבק - ראיון עם השכינה

שוב פגישה עם השכינה, הפעם בבית הכנסת המרכזי בפרנקפורט (איזור שדרך אגב מתחיל להתחיות מהשיממון שלאחר מלחמת העולם השנייה). אני מציע לה לשתות משהוא – כמובן על חשבון המערכת – היא אומרת שזה לא נראה לה מתאים כרגע במקום הזה. במבטה היא כאילו נזכרת בפגישות אחרות מעין אלו שנעשו על כוס קפה באווירה יותר ביתית.

אחר דיון קצר במצב הנוטוש של המבנה תוך כדי שהיא מדגישה שלדעתה טוב שישאר כך – "כדי שיראו" – היא אומרת, בקשתי להמשיך ממש מהמקום שעצרנו בו בפעם שעברה (לפני כחודשיים ראיינתי אותה בישיבת 'ליק ווד' בניו ג'רזי).

אז מדוע את מסרבת להישאר במקום אחד לאורך זמן?

היא חושבת לרגע ונדמה שאולי השאלה נוקבת מדי, אך מיד היא עונה – "תראה, אני בזמנים אלו שורה על פי מצב הרוח, זה עניין של שילוב מדויק בין מקום וזמן יחד עם הפעילות של האנשים שם".

הא שוב חושבת, לוקחת את הזמן, מנסה למצוא את הניסוח הנכון – "תראה, אני בעצם נמצאת בכל מקום, בכל זמן, אך מה שאתה שואל כנראה זה דווקא על מצב הגילוי. עכשיו, שבגלות, לא נשאר לי אלא להיות איפה שמוצאים אותי, אתה מבין?".

אני שותק.

השעה מתחילה להתאחר והשכינה קמה לאסוף את חפציה, היא לא רוצה לאחר לטיסה שיש לה הלילה – אחר חצות.

אני יוצא ומניח אותה בשלה. בעודי מחכה בגשם האירופאי והזר למונית שתיקח אותי לבית חב"ד המקומי, אני מהרהר בדבריה וחושב לעצמי שוב, מדוע תמיד זה נגמר איתה כל-כך מהר?
